

עין משפט
גר מצוה

לכ: ר"ן

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

רש"י

מסורת הש"ס

א א ב מ"י מ"ק ו מהל'
נדרים הלכה ג סמך
לארץ רמז עושין י"ד
סימן רמז ספיק א:

מוקף רש"י

וסבב אותה זה יצר הרע. של אבריו מרגישים לו נשמתו וי"ד. אתה כהן לעולם. מתן חלק הכהונה ומתנת ליהוה נתן ירושלים את שם אבי אבן הכהונה המלכות שיעטו לו ותחיתו ק"ו ד.

הדרן עלך

ארבעה נדרים
אין בין המודר הנאה מודר הנאה המודר מתיר מאלל ומגירה ח. אלא דריסת הרגל. שהמדר הולך אסור לניעם לניח והמדר מאלל מותר. וכאשר שאין עושין בהן אובל נפש. מותר להשאל למודר מאלל, דוקא במקום שאין משכירין כיואל כהן אכל מתוק שמשכירין כיואל כהן מן נשכר ואלו נשכר (ג.) דלמדי, דכל הנאה שאם לא הכהן זה היה מחקר בה פשוטה. הנאה מאלל היא, שמי דחלה אותה פירוטה שמי כה מאלל ומגירה ח. ויודר אסור במודר הנאה. דבר שיהי מותר לכל אדם ואלו מקדיש עליו נפש כגון נשכר שמודר הנאה מתנוי ואלו לו משכיר פירוטה מתנוי לקנות ממנו מלה אחרים בפירוטה, והסופר לו חטוי חלה יודרה לו שמי, אסור בעבדי בלוחו יודר שסופר לו החטוי, דממה היא, ואש"י שאלר חלקים ומי הוסיף כמו קן, ומיהו כגון שבו דמ"ת בעבלי התקף הוא מוסף על כל החטוי הקבוי לפירוטה, שאלו לא היה לוקח ממנו בדמים לא היה נטמן לו חטוי לפע"ד כלום (ועי"פ ב"ב ד.ח.)

הדרן עלך

ארבעה נדרים
אין בין המודר הנאה רביעם הרגל. שהמדר הנאה אסור לעבור דרך חצרו ומודר ממנו מאלל שרי: וכלים שאין עושין בהן אובל נפש. דשרו במודר מאלל כל שאין משכירין כיואל בהם כדמפרש ואילו (ג.) דמודר הנאה אסור: לא ישאלו נפש וככרה רחיס וסגור. אינטיך למימני הני כי הני דלא מיסק אלעמין דמי אמר דכלים שעושין בהם אובל נפש אסורי נמי במודר מאלל ה"מ קרה שמכשילן בה א"י שפד שולין בו כשר אכל הני גורם דגורם ניהו ולישרו במודר מאלל קמ"ל: אכל משאלו חלוק ועלום נמיס ועכשום. נגמ"ו שקלי וערי אי אשמועינן רבותא כתי או לא אלא דמניעה אנב רישא: גמ' מאן טנא.

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעשרה שנים אלו שמי עשה: (ב) רש"י ד"ה שמי עשה יבנה אדם ליה רשות לעולם על דברתי וימי השנה שמי ימים ויבונה ליה ליה רשות הקדי: (ג) רש"י ד"ה וכלים שאין עושין בהן אובל נפש ולישמתם כלים:

הגהות הב"ח

שהי עושין בו? אונים וראש הגוייה. ראש האבר שישול ושמע וראש ושלט בעיניו ואוניו שהמלכות מתקנות את העינים והאונים כדכתיב ונדרים טו)

הגהות הב"ח

ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים נלרות ואונים לשמוע עד היום הוא אכל הכל לא קפדי לב דהא כתיב (נחמ"ט ו) ומתאח את לבבו נתמן לפניך וכרות עמו הכרית ונדר על המילה אלמלא קודם המילה היה ככר לבו שלם לשמים: להוציא ברוחו כשם. תימה דלכרסה נמי היה מורוטי של גני וירל דמכל ניו של שם קאמר ולכפוף ניעול משאר ניו וימנה לאכרסה לבדו אי"י לבי שלא היה ככור של גני ולא היה לו לרש הסהנה מן הדין אלא דוקא הככור: הדרן עלך ארבעה נדרים

הגהות הב"ח

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. במקום דלא קפדי אינטי כגון כשהי כמות הממה: ולא ישאלו נפש וככרה שאלו יכל לאכול אחר תיקון זה ככלי זה אלא דרך תיקון אחר אפייה וישול אפייה אסור לטבול לו נפש: במקום צינות הממה דלא קפדי כדפרשיה ואל"ו ולקחה הכל כגמל דקפדי וכו' וירל דל"כ הוא ליה מקום שמשכירין והיה אסור במודר מאלל: אפי' יודור. שמונת לו כדרך המוכרין וממני דלעיל דלמור כפחות ולקוח כיומר מתמכר דלמי כר"ב:

השטן כחושבנה תלם מהא ושיסין ואכרע הוו. וימות הממה שמי' א"כ איכא חד וימלא דליה ליה רשותא למשטן דהיינו ויה"כ: שמי עינים ושפי אונים. שנתמלה המליכו הקב"ה על אבריו שהם כרשותו ליהרר מעבירה אבל עיניו ואוזניו של אדם אינם כרשותו

שהרי על כרחו יראה בעיניו ובאוזניו ישמע ולכסוף כשנמול המליכו הקב"ה אפי' על אלו שלא יסתכל ולא ישמע כי אס דבר מלוה: ראש הגוייה. שמוול: מעשרה שליטים. שולטים בידם שרוב מעשי האדם נעשין על ידיהם: ומלכי דק. הוא שם כן נח: לפיכך הוליה מחכרסה. ואע"פ שאכרסה מורעו של שם לא זכה ככהונה ממתת שם אלא מחמת עצמו והיינו דלמירין הוא כהן ואין זרעו כהן כלומר שלא זכה זרעו ככהונה ממתתו משה"ה נטלה מכל שאר זרעו של שם ונתנה לאכרסה: נאס ה' לאדני. דוד הוא דקאמר דנאס ה' היה לאדני דהיינו אכרסה שז לימניו שהצטיחו כמלחמת ארבעה מלכים שישב לימין השם כלומר שיהא בעזרו לנטי אריובי הדום רגליו וכמיב כההוא מומור אתה כהן לעולם:

הדרן עלך

ארבעה נדרים
אין בין המודר הנאה וכו' אלא רביעם הרגל. שהמדר הנאה אסור לעבור דרך חצרו ומודר ממנו מאלל שרי: וכלים שאין עושין בהן אובל נפש. דשרו במודר מאלל כל שאין משכירין כיואל בהם כדמפרש ואילו (ג.) דמודר הנאה אסור: לא ישאלו נפש וככרה רחיס וסגור. אינטיך למימני הני כי הני דלא מיסק אלעמין דמי אמר דכלים שעושין בהם אובל נפש אסורי נמי במודר מאלל ה"מ קרה שמכשילן בה א"י שפד שולין בו כשר אכל הני גורם דגורם ניהו ולישרו במודר מאלל קמ"ל: אכל משאלו חלוק ועלום נמיס ועכשום. נגמ"ו שקלי וערי אי אשמועינן רבותא כתי או לא אלא דמניעה אנב רישא: גמ' מאן טנא.

הגהות הב"ח

שהי עושין בו? אונים וראש הגוייה. ראש האבר שישול ושמע וראש ושלט בעיניו ואוניו שהמלכות מתקנות את העינים והאונים כדכתיב ונדרים טו)

הגהות הב"ח

ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים נלרות ואונים לשמוע עד היום הוא אכל הכל לא קפדי לב דהא כתיב (נחמ"ט ו) ומתאח את לבבו נתמן לפניך וכרות עמו הכרית ונדר על המילה אלמלא קודם המילה היה ככר לבו שלם לשמים: להוציא ברוחו כשם. תימה דלכרסה נמי היה מורוטי של גני וירל דמכל ניו של שם קאמר ולכפוף ניעול משאר ניו וימנה לאכרסה לבדו אי"י לבי שלא היה ככור של גני ולא היה לו לרש הסהנה מן הדין אלא דוקא הככור: הדרן עלך ארבעה נדרים

הגהות הב"ח

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. במקום דלא קפדי אינטי כגון כשהי כמות הממה: ולא ישאלו נפש וככרה שאלו יכל לאכול אחר תיקון זה ככלי זה אלא דרך תיקון אחר אפייה וישול אפייה אסור לטבול לו נפש: במקום צינות הממה דלא קפדי כדפרשיה ואל"ו ולקחה הכל כגמל דקפדי וכו' וירל דל"כ הוא ליה מקום שמשכירין והיה אסור במודר מאלל: אפי' יודור. שמונת לו כדרך המוכרין וממני דלעיל דלמור כפחות ולקוח כיומר מתמכר דלמי כר"ב:

שס"ד ימים אים ליהוה וכו'. וימי השנה שמי' ימים: המליכו. השלעו: אלו כן שפי עינים. דלחמר שמתל היה שלם ככל אבריו: ראש הגוייה. הוא אכר: מעשרה שליטים. שהן מועילין לגוף יומר מעשרה שליטים ואלו הן כו': הוליה. לכהונה: על דיבורו של מלכי דק. ניעולה ממנו הכהונה:

השטן בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה ואמר ר' רמי בר אבא כתיב אברם וכתיב אבריהם בחחלה המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלושה אברים ולכסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים אלו הן שתי עינים ושתי אוזנים וראש הגוייה ואמר ר' רמי בר אבא מאי דכתי' יעיר קטנה ואנשים וגו' עיר קטנה זה הגוף ואנשים בה מעט אלו אברים ובא אליה מלך גדול וסבב אותה זה יצר הרע ובנה עליה מצודים והרמים אלו עונות ומצא בה איש מסכן וחכם זה יצר טוב ומלט הוא את העיר בחכמתו זו תשובה ומעשים טובים ואדם לא זכר את האש"י המסכן ההוא דבשעת יצר הרע לית דמודר ליה ליצ"ט: החכמה תעון לחכם מעשרה שליטים החכמה תעון לחכם זו תשובה ומעשים טובים מעשרה שליטים (א) שתי עינים ושתי אוזנים ושתי ידים ושתי רגלים וראש הגוייה ופה אמר רבי זכריה משום רבי ישמעאל ביקש הקב"ה להוציא כהונה משה שנאמר י'הוא כהן לאל עליון כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום הוציאה מאברהם שנאמר י'ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון אמר לו אברהם וכו' מקדימין ברכת עבד לברכת י'קונו מיד נתנה לאברהם שנאמר ג'נאם ה' לאדני שב לימיני עד אשית אויביך הדרום לרגליך ובתריה כתיב ג'נשבע ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק על דיבורו של מלכי צדק והיינו דכתיב ויהוה כהן לאל עליון הוא כהן ואין זרעו כהן:

הדרן עלך

ארבעה נדרים
אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אובל נפש מחבירו לא ישאלו נפש וככרה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונומיה: גמ' מאן טנא אמר רב אדא בר אהבה רבי אליעזר היא דתניא יור' אליעזר אומר ב'אפי' ויתור אסור במודר הנאה: המודר מאכל מחבירו לא ישאלו כו': והא

הדרן עלך

ארבעה נדרים
אין בין המודר הנאה מחבירו למודר הימנו מאכל אלא דריסת הרגל וכלים שאין עושין בהם אובל נפש מחבירו לא ישאלו נפש וככרה וריחים ותנור אבל משאיל לו חלוק וטבעת וטלית ונומיה: גמ' מאן טנא אמר רב אדא בר אהבה רבי אליעזר היא דתניא יור' אליעזר אומר ב'אפי' ויתור אסור במודר הנאה: המודר מאכל מחבירו לא ישאלו כו': והא

הגהות הב"ח

עבירה ואין מודרין כד האדם ומרוב דנקמו מפרס כדו כדכתיב (ש"א כ) רגלי מקדו יטמור כשאלם מתגבר על יצרו טוף שספקי' מוסרו כדו: זה יצר הרע. כדכתיב מלך זקן וסכל: איש סבבן וחכם זה יצ"ה. כדכתיב טוב ילד מבטן וחסד הוה ילד שוא ילד כשנים כנגד יצ"ה שוא פחות ממנו י"ג שנה וזכמתו כויה שאין האברים שמתקין לו: נאם ה' לארצי. אדני הוא אכרסה אפי' שקלא (ראשון) להקב"ה ארון כדלחא כדכרסה (דף יז.) לממן אדני לממן אכרסה שקלא ארון: הדרן עלך ארבעה נדרים

הגהות הב"ח

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. במקום דלא קפדי אינטי כגון כשהי כמות הממה: ולא ישאלו נפש וככרה שאלו יכל לאכול אחר תיקון זה ככלי זה אלא דרך תיקון אחר אפייה וישול אפייה אסור לטבול לו נפש: במקום צינות הממה דלא קפדי כדפרשיה ואל"ו ולקחה הכל כגמל דקפדי וכו' וירל דל"כ הוא ליה מקום שמשכירין והיה אסור במודר מאלל: אפי' יודור. שמונת לו כדרך המוכרין וממני דלעיל דלמור כפחות ולקוח כיומר מתמכר דלמי כר"ב:

(א) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (ב) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (ג) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (ד) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (ה) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (ו) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (ז) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (ח) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (ט) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (י) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (יא) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (יב) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (יג) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (יד) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (טו) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (טז) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (יז) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (יח) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (יט) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כ) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כא) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כב) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כג) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כד) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כה) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כו) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כז) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כח) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (כט) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י. (ל) וי"ל רבי אמר וכו' ע"י.

הדרן עלך

ארבעה נדרים
אין בין המודר הנאה מחבירו. שמחירו הדירו שלא יהנה ממנו כשום ענין: למודר ממנו מאכל. שלא הדירו אלא הנאה ממנו: אלא דריסת הרגל. לעבור בחצרו ולקצר דרכו: וכלים (א) ולהשמש כלים של מדיר שאין עושין בהם מאכל. דמודר הנאה אסור דדריסת הרגל דהיינו הנאה שמקצר דרכו ולהשמש כליו אכל מודר ממנו מאכל מוסר כשחיהן לפי שזה לא דדיר ממנו אלא מאכל: גמ' מאן טנא. דמודר הנאה אסור דדריסת הרגל וכלים וכו' אע"פ דלא מימיו הנאה: רבי אליעזר היא דאמר אפילו ויפור כו'. ויתור זה כגון שלקח מדה של תפוחים כפרוטה ולאחר שמדד לו המדה מוסף לו שמים או שלשה וזהו דרך של חנונין להוסף על המדות משלחן הואיל וכלל מנאי נטמן לו לא מימיו כמקח אלא כמתנה ואליכא דרבי אליעזר אסור המודר בלוחו הימור של מדידת פירות הכל נמי אף על גב דדריסת הרגל לא הויה הנאה גמורה אסור: והא

הגהות הב"ח

1. (יד) עיר קטנה ואנשים בה מעט וכא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גוליים: (טו) ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואכרס לא זכר את האש"י המסכן ההוא: קהלת ט ד טו

הגהות הב"ח

2. החכמה תעון לחכם מעשרה שליטים אשר ידיו בעיר: קהלת ז ט וטבלו ערס מלך שלם הוציא לחם וזון וזוא כדק לאל עליון: בראשית י ד ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ: לךוד מומור נאם י' לאדני שב לימיני עד אשית אויביך הדרום לרגליך: התיב ק"א נשבע יי ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק: תהלים ק ד

הגהות הב"ח

(א) גמ' מעשרה שנים אלו שמי עשה: (ב) רש"י ד"ה שמי עשה יבנה אדם ליה רשות לעולם על דברתי וימי השנה שמי ימים ויבונה ליה ליה רשות הקדי: (ג) רש"י ד"ה וכלים שאין עושין בהן אובל נפש ולישמתם כלים:

הגהות הב"ח

שהי עושין בו? אונים וראש הגוייה. ראש האבר שישול ושמע וראש ושלט בעיניו ואוניו שהמלכות מתקנות את העינים והאונים כדכתיב ונדרים טו)

הגהות הב"ח

ולא נתן ה' לכם לב לדעת ועינים נלרות ואונים לשמוע עד היום הוא אכל הכל לא קפדי לב דהא כתיב (נחמ"ט ו) ומתאח את לבבו נתמן לפניך וכרות עמו הכרית ונדר על המילה אלמלא קודם המילה היה ככר לבו שלם לשמים: להוציא ברוחו כשם. תימה דלכרסה נמי היה מורוטי של גני וירל דמכל ניו של שם קאמר ולכפוף ניעול משאר ניו וימנה לאכרסה לבדו אי"י לבי שלא היה ככור של גני ולא היה לו לרש הסהנה מן הדין אלא דוקא הככור: הדרן עלך ארבעה נדרים

הגהות הב"ח

אין בין המודר הנאה וכו' אלא דריסת הרגל. במקום דלא קפדי אינטי כגון כשהי כמות הממה: ולא ישאלו נפש וככרה שאלו יכל לאכול אחר תיקון זה ככלי זה אלא דרך תיקון אחר אפייה וישול אפייה אסור לטבול לו נפש: במקום צינות הממה דלא קפדי כדפרשיה ואל"ו ולקחה הכל כגמל דקפדי וכו' וירל דל"כ הוא ליה מקום שמשכירין והיה אסור במודר מאלל: אפי' יודור. שמונת לו כדרך המוכרין וממני דלעיל דלמור כפחות ולקוח כיומר מתמכר דלמי כר"ב: